

NABI JALOLIDDIN NASRIDA URUSH MAVZUSI

Primova Ro'zigul Abduqodirovna

*Qarshi Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti
O'zbek tili va adabiyoti kafedrasida o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Nabi Jaloliddin nasrida urush mavzusi tahlil qilinadi. Muallifning ijodida urush nafaqat tashqi voqea, balki inson ruhiyatidagi chuqur iz sifatida ochiladi. Asarlarda qahramonlarning ichki kechinmalari, yo'qotish, ruhiy iztirob va oilaviy qadriyatlar orqali urushning inson hayotiga yetkazgan zarbasi yoritiladi. Nabi Jaloliddinning hikoya va qissalaridagi ramziy obrazlar, poetik til va psixologik tahlil urush motivini chuqur va hayotiy tarzda ifodalashga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Nasr, urush motivi, ruhiy jarohat, ichki kechinmalar, ramziy obrazlar, poetik til, insoniy qadriyatlar, fojia va yo'qotish, psixologik tahlil, ichki konflikt*

Аннотация: *В данной статье анализируется тема войны в прозе Наби Джалолиддина. В произведениях автора война представлена не только как внешнее событие, но и как глубокий след в человеческой психике. Через внутренние переживания героев, потерю близких, психологические травмы и семейные ценности показаны разрушительные последствия войны для человека. Символические образы, поэтический язык и психологический анализ в произведениях Джалолиддина позволяют глубоко и жизненно передать тему войны.*

Ключевые слова: *Проза, мотив войны, психологическая травма, внутренние переживания, символические образы, поэтический язык, человеческие ценности, трагедия и потеря, психологический анализ, внутренний конфликт*

Abstract: *This article examines the theme of war in Nabi Jaloliddin's prose. In the author's works, war is depicted not only as an external event but also as a profound impact on human psychology. Through the inner experiences of the characters, loss, psychological trauma, and family values, the destructive effects of war on human life are revealed. Symbolic imagery, poetic language, and psychological analysis in Jaloliddin's stories and narratives serve to convey the war theme in a deep and lifelike manner.*

Keywords: *Prose, war motif, psychological trauma, inner experiences, symbolic imagery, poetic language, human values, tragedy and loss, psychological analysis, inner conflict*

Urush mavzusi insoniyat tarixida eng murakkab va og'ir fenomen sifatida adabiyotning diqqat markazida turadi. Turli davrlar yozuvchi va shoirlari urushning tashqi fojialari bilan birga, inson ruhiyatiga yetkazgan izlarini ham ochib bergan. O'zbek adabiyotida urush mavzusi ko'plab asarlarda tasvirlangan bo'lsa-da, Nabi Jaloliddin ijodi bu masalaga o'ziga xos yondashuv bilan ajralib turadi. U urushni nafaqat jismoniy talafotlar, balki inson qalbida qolgan chuqur ruhiy jarohatlar orqali

ochib beradi. Nabi Jaloliddinning ijodida urush motivi yetakchi mavzulardan biri bo'lib, ayniqsa "Ayriliq", "O'limning rangi", "Urush", "Urushning davomi", "Seni yaxshi ko'raman, hayot" kabi asarlar orqali o'zbek xalqining Afg'on urushi davridagi tajribalari, frontlarda yuz bergan fojialar va inson ruhiyatidagi izlar ochib berilgan.

Nabi Jaloliddinning hikoya va qissalarida urush tashqi voqea sifatida emas, balki inson ruhiyatidagi ichki sinish, yo'qotish, pushaymonlik va halovat izlash orqali tasvirlanadi. Masalan, "Ayriliq" hikoyasida Kamoliddin onasidan ayrilgan va urushdan qaytgan yigit sifatida tasvirlanadi. U tashqi tomondan sokin ko'rinadi, lekin ichida ruhiy og'riq bilan qaynaydi. Hikoyada uning yig'lay olmasligi — ruhiy falajlikning ramzi sifatida berilgan. Uyda onasining yo'qligi esa bo'shliq va sukut bilan ifodalanadi. Oddiy detal — qora kirchimol, osh damlayotgan sharpa, so'rida bo'shliq — qahramonning ichki holatini aks ettiruvchi kuchli ramzdir. Ona obrazi bu hikoyada insoniy va madaniy qadriyatlarni ifodalaydi. Onaning fidoyiligi, mehr-muhabbati va Kamoliddinni himoya qilishga bo'lgan intilishi urushning inson qalbida qoldirgan izini yanada jonli ochib beradi. Onaning vafoti Kamoliddin uchun nafaqat shaxsiy yo'qotish, balki ruhiy tayanchning qulashidir. Shu orqali yozuvchi urushning inson hayotiga yetkazgan zarbasini faqat tashqi voqea orqali emas, balki ruhiy sinish orqali ham ko'rsatadi.

"Urush" va "O'limning rangi" hikoyalarida Afg'on urushining fojialari, frontdagi hayot sharoiti, sovuq va dushman xujumining xavfi real va samimiy tarzda tasvirlanadi. Nabi Jaloliddin qahramonlarning ichki dunyosini, urushdan qolgan ruhiy izlarini, ko'ngil va xotira travmalarini asosiy e'tiborda tutadi. Masalan, "Seni yaxshi ko'raman, hayot" hikoyasida ona o'g'lini urushdan qolgan iztiroblardan xalos qilishga harakat qiladi va unga araq ichishni taklif qilishi, ruhiy qo'llab-quvvatlashi uning mehribonligi va insoniyligi timsolidir. Ushbu hikoyalarda urush nafaqat jismoniy talafot, balki insoniyat ruhiyatiga yetkazgan chuqur iz sifatida ochiladi. Qahramonlarning ichki konfliktlari, o'zini ayblash hissi, ichki iztiroblari orqali urushning inson ruhiyatiga yetkazgan zararini yanada chuqurroq his qilish mumkin. Shu bilan birga, yozuvchi urushni insoniylik va tinchlik nuqtai nazaridan baholaydi, u har qanday insoniy qadriyatga ziyon yetkazadigan dahshat sifatida tasvirlanadi. Nabi Jaloliddinning nasri urushni psixologik tahlil orqali ochadi. Hikoyalarida voqea ketma-ketligi o'rniga qahramonning fikrlar oqimi, xotiralari, ichki kechinmalari markazga qo'yiladi. Shu tariqa, o'quvchi voqealardan ko'ra qahramonning ichki holatini sezadi. Masalan, Kamoliddinning yig'lay olmasligi, ona qo'lining peshonaga tegishini his qilishi — bu holatlar urushdan qolgan ruhiy izni yanada jonli ifodalaydi. Ramziy obrazlar va poetik til orqali yozuvchi urush, yo'qotish, halovat va mehr kabi tushunchalarni o'quvchiga chuqur his ettiradi. Oddiy so'zlar bilan kutilmagan badiiy kuchni yaratish Nabi Jaloliddin nasrining asosiy xususiyati hisoblanadi. Hikoyalardagi uy, kirchimol, sharpa kabi detallardan badiiy ramz sifatida foydalangan holda, muallif urushning inson ruhiyatidagi og'ir izini ifodalaydi.

Nabi Jaloliddin ijodida urush mavzusi insoniyatning umumiy fojiasi, insoniy qadriyatlarning sinovi va ruhiy jarohatlarni ko'rsatadi. U yozuvchi sifatida urushning nafaqat tarixiy, balki insoniy va madaniy oqibatlarini ham ochib beradi. Shu jihat Nabi Jaloliddinning ijodini o'zbek adabiyotida urush mavzusini chuqur, psixologik va badiiy jihatdan yoritgan asarlar sifatida alohida ahamiyatga ega qiladi.

Hikoyalar va qissalar orqali muallif urushning inson ruhiyatiga yetkazgan izlarini, insonning ichki sinish va yo'qotishlarini tasvirlaydi. Shu bilan birga, ona-ona muhabbati, oilaviy qadriyatlar va insoniy mehr timsoli orqali urushning insoniyat ruhiyatiga yetkazgan salbiy ta'sirini yanada jonli ochib beradi.

Nabi Jaloliddin nasrida urush motivi nafaqat tashqi fojia, balki inson ruhiyatidagi chuqur iz sifatida ochiladi. Hikoyalarda qahramonlar ichidagi ruhiy konfliktlar, o'zini ayblash hissi va ichki iztiroblar urushning insoniyat ruhiyatiga yetkazgan zarbasini namoyon qiladi. Shuningdek, yozuvchi urushni insoniy qadriyatlar, oilaviy bog'liqlik va mehr-muhabbat nuqtai nazaridan baholaydi. Shu jihatlar uni o'zbek adabiyotida urush mavzusini psixologik va badiiy jihatdan eng chuqur ochgan yozuvchilardan biriga aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Adabiyot nazariyasi. 2 tomlik. 1-tom. – Toshkent. Fan. 1978. – 416 b.
2. Boboev T. Adabiyotshunoslik asoslari. –T., O'zbekiston, 2002. – 559 b.
3. Izzat Sulton. Adabiyot nazariyasi. –T., O'qituvchi, 1986. – 407
4. O'zbek xalq maqollari, 1981
5. www.wikipedia.org
6. www.ziyouz.com
7. www.fayllar.org
8. www.saviya.uz